

บทที่ 5

สรุปผล อภิปรายผล และข้อเสนอแนะ

การวิจัยเรื่อง การพัฒนาองค์ประกอบและตัวชี้วัดธรรมาภิบาลเพื่อการจัดการทรัพยากรป่าไม้ขององค์กรปกครองส่วนท้องถิ่นในพื้นที่ภาคเหนือ เป็นการวิจัยแบบประสานวิธี (Mixed Method) ระหว่างการวิจัยเชิงปริมาณ และการวิจัยเชิงคุณภาพ โดยมีวัตถุประสงค์เพื่อศึกษาบริบทของพื้นที่ ปัจจัยการบริหารจัดการ และเงื่อนไขในการจัดการทรัพยากรป่าไม้ขององค์กรปกครองส่วนท้องถิ่นที่ประสบผลสำเร็จในพื้นที่ภาคเหนือเพื่อวิเคราะห์กระบวนการบริหารจัดการทรัพยากรป่าไม้ขององค์กรปกครองส่วนท้องถิ่นที่ประสบผลสำเร็จในพื้นที่ภาคเหนือภายใต้หลักธรรมาภิบาล เพื่อพัฒนาองค์ประกอบและตัวชี้วัดธรรมาภิบาลในการจัดการทรัพยากรป่าไม้สำหรับองค์กรปกครองส่วนท้องถิ่นในพื้นที่ภาคเหนือและเพื่อประเมินองค์ประกอบและตัวชี้วัดธรรมาภิบาลในการจัดการทรัพยากรป่าไม้สำหรับองค์กรปกครองส่วนท้องถิ่นในพื้นที่ภาคเหนือกลุ่มผู้ให้ข้อมูลประกอบด้วยกลุ่มผู้รู้ กลุ่มเจ้าหน้าที่ภาครัฐ ผู้กำกับดูแลองค์กรปกครองส่วนท้องถิ่นกลุ่มผู้บริหาร และผู้ปฏิบัติงานในองค์กรปกครองส่วนท้องถิ่นที่ประสบผลสำเร็จในพื้นที่ภาคเหนือและกลุ่มผู้ประเมินองค์ประกอบและตัวชี้วัดธรรมาภิบาล ได้แก่ ผู้เชี่ยวชาญด้านวิชาการจากมหาวิทยาลัยและผู้บริหารองค์กรปกครองส่วนท้องถิ่นที่ได้รับรางวัลการบริหารงานด้านธรรมาภิบาลรวมจำนวน 100 คน ใช้วิธีคัดเลือกแบบเจาะจง (Purposive Sampling) และกลุ่มแกนนำชุมชนและภาคประชาชนในพื้นที่องค์กรปกครองส่วนท้องถิ่นที่ประสบผลสำเร็จในพื้นที่ภาคเหนือ จำนวน 1,490 คนใช้วิธีการสุ่มตัวอย่างแบบมีระบบ (Systematic Sampling) เครื่องมือที่ใช้ในการวิจัย ได้แก่ แบบสัมภาษณ์แบบสอบถาม และแบบประเมินองค์ประกอบและตัวชี้วัดธรรมาภิบาลเพื่อการจัดการทรัพยากรป่าไม้ขององค์กรปกครองส่วนท้องถิ่น การวิเคราะห์ข้อมูล โดยใช้โปรแกรมคอมพิวเตอร์สำเร็จรูปสถิติที่ใช้ในการวิเคราะห์ข้อมูล ได้แก่ ความถี่ ร้อยละ ค่าเฉลี่ย ส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐาน วิเคราะห์ใช้วิธีการสกัดปัจจัยแบบ Principal Component Analysis (PCA) และวิเคราะห์ข้อมูลเพื่อตรวจสอบข้อกำหนดของการวิเคราะห์ถดถอยในเรื่องของ Multicollinearity

สรุป

1. บริบทของพื้นที่ปัจจัยและเงื่อนไข และกระบวนการบริหารจัดการทรัพยากรป่าไม้ขององค์กรปกครองส่วนท้องถิ่นที่ประสบผลสำเร็จในพื้นที่ภาคเหนือ

1.1 บริบทของพื้นที่ 4 แห่งที่อยู่ในเขตพื้นที่ขององค์กรปกครองส่วนท้องถิ่นที่ประสบผลสำเร็จด้านการบริหารจัดการทรัพยากรป่าไม้ ได้แก่ เขตพื้นที่องค์การบริหารส่วนตำบลแม่ทา ตำบลแม่ทา อำเภอแม่ออน จังหวัดเชียงใหม่ เขตพื้นที่เทศบาลตำบลศิลาแลง ตำบลศิลาแลง อำเภอปัว จังหวัดน่าน องค์การบริหารส่วนตำบลหัวเสือ ตำบลหัวเสือ อำเภอแม่ทะ จังหวัดลำปาง และองค์การบริหารส่วนตำบลนาบัว ตำบลนาบัว อำเภอนครไทย จังหวัดพิษณุโลก ผลการวิจัยพบข้อมูลด้านบริบทที่สอดคล้องกันว่า พื้นที่ทั้ง 4 แห่ง เดิมเป็นพื้นที่ป่าและอุดมสมบูรณ์ไปด้วยทรัพยากรป่าไม้ วิถีชีวิตของชุมชนที่ต้องพึ่งพิงป่าในพื้นที่ป่าต้นน้ำด้านการประกอบอาชีพเกษตรกรรมต่อมาได้ประสบกับปัญหาการลักลอบตัดไม้ทำลายป่า การทำไร่เลื่อนลอย และการสัมปทานป่าไม้ จนเกิดวิกฤตภัยแล้ง ประชาชนเกิดการแย่งชิงทรัพยากรน้ำและป่าไม้ ผู้นำชุมชนผู้ทรงคุณวุฒิ และประชาชนในพื้นที่จึงได้ร่วมกันหาแนวทางแก้ไข ซึ่งทุกฝ่ายเห็นร่วมกันว่าควรมีการอนุรักษ์ทรัพยากรป่าไม้ อันเป็นแหล่งต้นน้ำลำธารจึงได้ร่วมกันจัดทำระเบียบกฎเกณฑ์ในการใช้ประโยชน์จากทรัพยากรป่าไม้อย่างเหมาะสม มีการประยุกต์ใช้พิธีกรรมตามความเชื่อทางศาสนาเป็นกุศโลบายในการสร้างศรัทธาและให้คนเกรงกลัวต่อการกระทำใดๆ ที่ไม่เกื้อกูลต่อการอนุรักษ์ทรัพยากรป่าไม้ภายใต้การหนุนเสริมขององค์กรปกครองส่วนท้องถิ่นและองค์กรภายนอกที่เห็นความสำคัญและเข้ามาสนับสนุนตามบทบาทภารกิจขององค์กรนั้น ๆ

1.2 ปัจจัยและเงื่อนไขในการบริหารจัดการทรัพยากรป่าไม้ ประกอบด้วย การสนับสนุนจากองค์กรภายในและองค์กรภายนอกพื้นที่ โดยมีองค์กรปกครองส่วนท้องถิ่นเป็นผู้มีบทบาทหลักในการขับเคลื่อนการบริหารจัดการทรัพยากรป่าไม้ในพื้นที่ มีการจัดทำแผนพัฒนาตำบล การตราข้อบังคับตำบลบรรจุแผนชุมชนไว้ในแผนพัฒนาท้องถิ่น มีการปฏิบัติงานในรูปแบบของคณะกรรมการป่าชุมชนระดับหมู่บ้านและระดับตำบล ซึ่งประกอบไปด้วย ผู้นำชุมชน ผู้บริหารองค์กรปกครองส่วนท้องถิ่น สถาบันการศึกษา สถาบันทางศาสนา และภาคประชาชน รวมถึงหน่วยงานของรัฐที่เกี่ยวข้องในพื้นที่นอกจากนั้นยังมีการจัดการองค์ความรู้เพื่อให้ชุมชนสามารถนำมาใช้ในการพัฒนาด้านต่างๆ อย่างต่อเนื่องรวมถึงการบูรณาการภารกิจให้สอดคล้องกับแผนพัฒนาตำบลภายใต้ระบบความเชื่อและการรักษาอัตลักษณ์ทางวัฒนธรรมของพื้นที่

2. กระบวนการบริหารจัดการทรัพยากรป่าไม้ขององค์กรปกครองส่วนท้องถิ่นที่ประสบผลสำเร็จในพื้นที่ภาคเหนือภายใต้หลักธรรมภิบาล พบว่า การบริหารจัดการทรัพยากรป่าไม้ในแต่ละพื้นที่ มุ่งเน้นการบริหารจัดการในรูปแบบของคณะกรรมการป่าชุมชนที่มีตัวแทนของทุกภาคส่วนเข้ามามีส่วนร่วม มีการสร้างกฎเกณฑ์ กฎ ระเบียบ ข้อบังคับตำบลเพื่อใช้บังคับมีการจัดตั้งกลุ่มและมีสมาชิกที่มีเป้าหมายเดียวกันอย่างชัดเจนในการพัฒนาป่าชุมชน มีการประชาสัมพันธ์เพื่อสร้างความเข้าใจและประสานงานความร่วมมือกับภาคีเครือข่าย ต่าง ๆ ทั้งภายในและภายนอกชุมชนให้

เกิดการยอมรับและร่วมให้การสนับสนุนทั้งด้านบุคลากร ด้านงบประมาณ ด้านวิชาการ และด้านวัสดุอุปกรณ์

3. การพัฒนาองค์ประกอบและตัวชี้วัดธรรมาภิบาลในการจัดการทรัพยากรป่าไม้สำหรับองค์กรปกครองส่วนท้องถิ่นในพื้นที่ที่ประสบผลสำเร็จ

3.1 ผลการวิเคราะห์ปัจจัยด้านกลไกและกระบวนการจัดการทรัพยากรป่าไม้ขององค์กรปกครองส่วนท้องถิ่น โดยใช้เทคนิควิธีการวิเคราะห์ปัจจัย (Factor Analysis) ดังนี้

3.1.1 ด้านกลไกการจัดการทรัพยากรป่าไม้ สามารถจำแนกตัวแปรได้ 4 องค์ประกอบ 24 ตัวชี้วัด คือ กติกาและกฎเกณฑ์ (5 ตัวชี้วัด) ผู้นำ (6 ตัวชี้วัด) กลุ่ม (9 ตัวชี้วัด) และภาคีการพัฒนา (4 ตัวชี้วัด) และเมื่อนำมาวิเคราะห์ปัจจัยเพื่อการยืนยันแล้วพบว่ากลไกการจัดการทรัพยากรป่าไม้สามารถนำมาวิเคราะห์ปัจจัยได้ โดยมีค่า Bartlett's Test of Sphericity เท่ากับ 29330.0** (sig. = 0.000) และสามารถจำแนกตัวแปรใหม่ได้เป็น 4 องค์ประกอบ 24 ตัวชี้วัด คือ ช่องทางการรับฟังความคิดเห็น (10 ตัวชี้วัด) กติกาและกฎเกณฑ์ (6 ตัวชี้วัด) มาตรการทางสังคม (5 ตัวชี้วัด) และผู้นำการเปลี่ยนแปลง (3 ตัวชี้วัด) โดยในแต่ละประเด็นข้อคำถามมีค่าความแปรปรวนร่วมในองค์ประกอบระหว่าง 0.650-0.788 และน้ำหนักองค์ประกอบจากการหมุนแกนอยู่ระหว่าง 0.473-0.831

3.1.2 ด้านกระบวนการจัดการทรัพยากรป่าไม้ จากการศึกษาแนวคิดและทฤษฎีที่เกี่ยวข้องกับกระบวนการจัดการทรัพยากรป่าไม้และข้อมูลในพื้นที่ต้นแบบจำนวน 4 พื้นที่ สามารถนำมาวิเคราะห์ปัจจัยได้ โดยมีค่า Bartlett's Test of Sphericity เท่ากับ 17020.29** (sig. = 0.000) สามารถจำแนกตัวแปรได้ 4 องค์ประกอบ 16 ตัวชี้วัด คือ การมีส่วนร่วม (5 ตัวชี้วัด) การสื่อสาร (4 ตัวชี้วัด) สวัสดิการชุมชน (3 ตัวชี้วัด) และสภาพแวดล้อม (4 ตัวชี้วัด) และเมื่อนำมาวิเคราะห์ปัจจัยเพื่อการยืนยันแล้วพบว่ากระบวนการจัดการทรัพยากรป่าไม้สามารถจำแนกเป็นตัวแปรใหม่ได้ 4 องค์ประกอบ 16 ตัวชี้วัด คือ การจัดทำแผนชุมชน (6 ตัวชี้วัด) การสื่อสาร (4 ตัวชี้วัด) นวัตกรรมและการเรียนรู้ (3 ตัวชี้วัด) และ การมีส่วนร่วม (3 ตัวชี้วัด) โดยในแต่ละประเด็นข้อคำถามมีค่าความแปรปรวนร่วมในองค์ประกอบระหว่าง 0.657-0.862 และน้ำหนักองค์ประกอบจากการหมุนแกนอยู่ระหว่าง 0.446-0.852

3.2 ผลการศึกษาจากข้อมูลทั่วไปของผู้ตอบแบบสอบถามในพื้นที่ขององค์กรปกครองส่วนท้องถิ่นที่ประสบผลสำเร็จในการจัดการทรัพยากรป่าไม้ จำนวน 4 แห่ง โดยแบ่งแบบสอบถามเป็น 3 กลุ่ม ดังนี้ กลุ่มผู้นำชุมชนและภาคประชาชนในพื้นที่ กลุ่มผู้บริหารและปฏิบัติงานขององค์กรปกครองส่วนท้องถิ่น และกลุ่มผู้กำกับดูแลนโยบาย รวมจำนวน 1,488 ราย สามารถสรุปผลการศึกษาดังต่อไปนี้

3.2.1 พื้นที่ขององค์กรปกครองส่วนท้องถิ่นที่ประสบผลสำเร็จในการจัดการ
ทรัพยากรป่าไม้ จำนวน 4 แห่งจำนวน 1,488 คน พื้นที่ อบอุ่น. แม่ทา จำนวน 388 ราย คิดเป็นร้อยละ
26.08พื้นที่เทศบาลตำบลศิลาแดงจำนวน 388 คน คิดเป็นร้อยละ 26.08พื้นที่ อบอุ่น. หัวเสือจำนวน
314 ราย คิดเป็นร้อยละ 22.31 และพื้นที่ อบอุ่น. นาบัวจำนวน 380 ราย คิดเป็นร้อยละ 25.54

3.2.2 พื้นที่องค์การบริหารส่วนตำบลแม่ทา จำนวน 388 ราย คิดเป็นร้อยละ 26.08
แบ่งเป็นกลุ่มผู้กำกับดูแลนโยบาย จำนวน 5 ราย คิดเป็นร้อยละ 20 กลุ่มผู้บริหารและปฏิบัติงาน
ขององค์กรปกครองส่วนท้องถิ่นจำนวน 12 ราย คิดเป็นร้อยละ 26.09 และกลุ่มผู้นำชุมชนและ
ภาคประชาชนในพื้นที่ จำนวน 371 ราย คิดเป็นร้อยละ 26.82

3.2.3 พื้นที่ในเขตพื้นที่เทศบาลตำบลศิลาแดง จำนวน 388 ราย คิดเป็นร้อยละ 26.08
แบ่งเป็นกลุ่มผู้กำกับดูแลนโยบาย จำนวน 8 ราย คิดเป็นร้อยละ 32 กลุ่มผู้บริหารและปฏิบัติงาน
ขององค์กรปกครองส่วนท้องถิ่น จำนวน 11 ราย คิดเป็นร้อยละ 23.91 และกลุ่มผู้นำชุมชนและ
ภาคประชาชนในพื้นที่จำนวน 369 ราย คิดเป็นร้อยละ 26.04

3.2.4 พื้นที่องค์การบริหารส่วนตำบลหัวเสือ จำนวน 314 ราย คิดเป็นร้อยละ 22.31
แบ่งเป็นกลุ่มผู้กำกับดูแลนโยบายจำนวน 7 ราย คิดเป็นร้อยละ 18 กลุ่มผู้บริหารและปฏิบัติงาน
ขององค์กรปกครองส่วนท้องถิ่น จำนวน 11 ราย คิดเป็นร้อยละ 23.91และกลุ่มผู้นำชุมชนและ
ภาคประชาชนในพื้นที่ จำนวน 314 ราย คิดเป็นร้อยละ 22.16

3.2.5 พื้นที่องค์การบริหารส่วนตำบลนาบัวจำนวน จำนวน 380 ราย คิดเป็นร้อยละ
25.54 แบ่งเป็นกลุ่มผู้นำชุมชนและภาคประชาชน 363 ราย คิดเป็นร้อยละ 25.62 ผู้ปฏิบัติงานของ
องค์กรปกครองส่วนท้องถิ่นจำนวน 12 ราย คิดเป็นร้อยละ 26.09 และกลุ่มผู้กำกับดูแลนโยบาย
จำนวน 5 ราย คิดเป็นร้อยละ 20

3.3 ผลวิเคราะห์ปัจจัยด้านกลไกและกระบวนการจัดการทรัพยากรป่าไม้ จำแนกตาม
พื้นที่ สามารถสรุปผลการศึกษาดังต่อไปนี้

3.3.1 พื้นที่องค์การบริหารส่วนตำบลแม่ทา มีค่าน้ำหนักเฉลี่ยด้านกลไกการจัดการ
ทรัพยากรป่าไม้ขององค์กรปกครองส่วนท้องถิ่นโดยเรียงลำดับน้ำหนักคะแนนเฉลี่ยความเห็นของ
ผู้ให้ข้อมูลจากมากไปน้อยพบว่า ด้านกติกาและกฎเกณฑ์ด้านช่องทางการรับฟังความคิดเห็นด้าน
ผู้นำการเปลี่ยนแปลงและด้านมาตรการทางสังคม มีน้ำหนักคะแนนเฉลี่ยความเห็นอยู่ในระดับมาก
ที่สุดเช่นเดียวกัน โดยมีค่าน้ำหนักคะแนนเฉลี่ย 4.52,4.44,4.43 และ 4.33 ตามลำดับ ส่วนด้าน
กระบวนการจัดการทรัพยากรป่าไม้ขององค์กรปกครองส่วนท้องถิ่น โดยเรียงลำดับน้ำหนักคะแนน
เฉลี่ยความเห็นของผู้ให้ข้อมูลจากมากไปน้อย พบว่า ด้านการมีส่วนร่วม ด้านการสื่อสาร ด้าน
การจัดทำแผนและนวัตกรรมและด้านการเรียนรู้ ผู้ให้ข้อมูลเห็นด้วยในระดับมากที่สุดเช่นเดียวกัน

โดยมีค่าน้ำหนักคะแนนเฉลี่ย 4.54, 4.45, 4.41, และ 4.41 ตามลำดับ

3.3.2 พื้นที่เทศบาลตำบลศิลาแลงมีค่าน้ำหนักเฉลี่ยด้านกลไกการจัดการทรัพยากรป่าไม้ขององค์กรปกครองส่วนท้องถิ่น โดยเรียงลำดับน้ำหนักคะแนนเฉลี่ยความเห็นของผู้ให้ข้อมูลจากมากไปน้อยพบว่า ด้านผู้นำการเปลี่ยนแปลง ด้านกติกาและกฎเกณฑ์ด้านช่องทางการรับฟังความคิดเห็นและด้านมาตรการทางสังคมอยู่ในระดับมากเช่นเดียวกัน โดยมีค่าน้ำหนักคะแนนเฉลี่ย 4.09, 4.09, 4.03 และ 3.91 ตามลำดับ ส่วนด้านกระบวนการจัดการทรัพยากรป่าไม้ขององค์กรปกครองส่วนท้องถิ่น โดยเรียงลำดับน้ำหนักคะแนนเฉลี่ยความเห็นของผู้ให้ข้อมูลจากมากไปน้อยพบว่า ด้านการมีส่วนร่วม อยู่ในระดับมากที่สุดมีค่าน้ำหนักคะแนนเฉลี่ย 4.23 รองลงมาคือ ด้านการสื่อสารและนวัตกรรมและการเรียนรู้ อยู่ในระดับมาก มีค่าน้ำหนักคะแนนเฉลี่ยเท่ากัน คือ 4.09 และด้านการจัดทำแผนอยู่ในระดับมาก มีค่าน้ำหนักคะแนนเฉลี่ย 3.99

3.3.3 พื้นที่องค์การบริหารส่วนตำบลหัวเสือ มีค่าน้ำหนักเฉลี่ยด้านกลไกการจัดการทรัพยากรป่าไม้ขององค์กรปกครองส่วนท้องถิ่น โดยเรียงลำดับน้ำหนักคะแนนเฉลี่ยความเห็นของผู้ให้ข้อมูลจากมากไปน้อย พบว่า ด้านกติกาและกฎเกณฑ์ อยู่ในระดับมากที่สุด มีค่าน้ำหนักคะแนนเฉลี่ยรองลงมา คือ ด้านช่องทางการรับฟังความคิดเห็นและด้านผู้นำการเปลี่ยนแปลง อยู่ในระดับมากเท่ากันมีค่าน้ำหนักคะแนนเฉลี่ยเท่ากัน คือ 4.27 และ ด้านมาตรการทางสังคมอยู่ในระดับมาก มีค่าน้ำหนักคะแนนเฉลี่ย 4.18 ส่วนด้านกระบวนการจัดการทรัพยากรป่าไม้ขององค์กรปกครองส่วนท้องถิ่น โดยเรียงลำดับน้ำหนักคะแนนเฉลี่ยความเห็นของผู้ให้ข้อมูลจากมากไปน้อย พบว่า ด้านการสื่อสาร ด้านการมีส่วนร่วม ด้านนวัตกรรมและการเรียนรู้ และด้านการจัดทำแผน อยู่ในระดับมากที่สุดเช่นเดียวกัน โดยมีค่าน้ำหนักคะแนนเฉลี่ย 4.34, 4.28, 4.27 และ 4.23 ตามลำดับ

3.3.4 พื้นที่องค์การบริหารส่วนตำบลนาบัว มีค่าน้ำหนักเฉลี่ยด้านกลไกการจัดการทรัพยากรป่าไม้ขององค์กรปกครองส่วนท้องถิ่น โดยเรียงลำดับน้ำหนักคะแนนเฉลี่ยความเห็นของผู้ให้ข้อมูลจากมากไปน้อย พบว่า ด้านกติกาและกฎเกณฑ์ ด้านผู้นำการเปลี่ยนแปลง ด้านช่องทางการรับฟังความคิดเห็น และด้านมาตรการทางสังคม อยู่ในระดับมาก โดยมีค่าน้ำหนักคะแนนเฉลี่ย 4.15, 3.99, 3.98 และ 3.91 ตามลำดับ ส่วนด้านกระบวนการจัดการทรัพยากรป่าไม้ขององค์กรปกครองส่วนท้องถิ่น โดยเรียงลำดับน้ำหนักคะแนนเฉลี่ยความเห็นของผู้ให้ข้อมูลจากมากไปน้อยพบว่า ด้านการสื่อสาร ด้านการมีส่วนร่วม ด้านการจัดทำแผน และด้านนวัตกรรมและการเรียนรู้ อยู่ในระดับมาก โดยมีค่าน้ำหนักคะแนนเฉลี่ย 4.15, 4.05, 3.99 และ 3.97 ตามลำดับ

3.4 ผลวิเคราะห์ปัจจัยด้านกลไกและกระบวนการจัดการทรัพยากรป่าไม้ จำแนกรายกลุ่ม สามารถสรุปผลการศึกษา ดังต่อไปนี้

3.4.1 กลุ่มผู้นำชุมชนและภาคประชาชนในพื้นที่ภาพรวมด้านกลไกการจัดการ ทรัพยากรป่าไม้ขององค์กรปกครองส่วนท้องถิ่น พบว่า มีน้ำหนักคะแนนเฉลี่ย 4.18 ต่อข้อคำถาม ด้านกลไกการจัดการทรัพยากรป่าไม้ หมายความว่า ให้ข้อมูลเห็นด้วยในระดับมากต่อประเด็น ดังกล่าว เมื่อพิจารณาข้อมูลเป็นรายด้าน โดยเรียงลำดับน้ำหนักคะแนนเฉลี่ยความเห็นของผู้ให้ข้อมูล จากมากไปน้อย พบว่า ด้านกติกาและกฎเกณฑ์ อยู่ในระดับมากที่สุด มีค่าน้ำหนักคะแนนเฉลี่ย 4.26 รองลงมา คือ ด้านผู้นำการเปลี่ยนแปลงด้านช่องทางการรับฟังความคิดเห็น และด้านมาตรการทาง สังคม มีค่าเฉลี่ยความเห็นอยู่ในระดับมาก โดยมีค่าน้ำหนักคะแนนเฉลี่ย 4.19 ,4.18, 4.08 ตามลำดับ ส่วนภาพรวมด้านกระบวนการจัดการทรัพยากรป่าไม้ขององค์กรปกครองส่วนท้องถิ่น มีน้ำหนัก คะแนนเฉลี่ยเท่ากับ 4.21 หมายความว่า ผู้ให้ข้อมูลเห็นด้วยในระดับมากที่สุดต่อกระบวนการจัดการ ทรัพยากรป่าไม้ เมื่อพิจารณาข้อมูลเป็นรายด้าน โดยเรียงลำดับน้ำหนักคะแนนเฉลี่ยความเห็นของ ผู้ให้ข้อมูลจากมากไปน้อย พบว่า ด้านการมีส่วนร่วม และด้านการสื่อสาร อยู่ในระดับมากที่สุด มีค่า น้ำหนักคะแนนเฉลี่ย 4.27 ,4.26 ตามลำดับ รองลงมา คือ ด้านนวัตกรรมและการเรียนรู้ และด้าน การจัดทำแผน อยู่ในระดับมาก โดยมีค่าน้ำหนักคะแนนเฉลี่ย 4.18 และ 4.15ตามลำดับ

3.4.2 กลุ่มผู้บริหารและปฏิบัติงานขององค์กรปกครองส่วนท้องถิ่น ในภาพรวม ด้านกลไกการจัดการทรัพยากรป่าไม้ขององค์กรปกครองส่วนท้องถิ่น พบว่า มีน้ำหนักคะแนนเฉลี่ย 4.18 หมายความว่า ผู้ให้ข้อมูลเห็นด้วยในระดับมากต่อประเด็นดังกล่าว เมื่อพิจารณาข้อมูลเป็นราย ด้าน โดยเรียงลำดับน้ำหนักคะแนนเฉลี่ยความเห็นของผู้ให้ข้อมูลจากมากไปน้อย พบว่า ด้านกติกา และกฎเกณฑ์ อยู่ในระดับมากที่สุดมีค่าน้ำหนักคะแนนเฉลี่ย 4.26 รองลงมา คือ ด้านผู้นำ การเปลี่ยนแปลง ด้านช่องทางการรับฟังความคิดเห็น และด้านมาตรการทางสังคม อยู่ในระดับมาก โดยมีค่าน้ำหนักคะแนนเฉลี่ย 4.19 ,4.18,4.08 ตามลำดับ ส่วนภาพรวมด้านกระบวนการจัดการ ทรัพยากรป่าไม้ขององค์กรปกครองส่วนท้องถิ่น มีน้ำหนักคะแนนเฉลี่ยเท่ากับ 4.21 หมายความว่า ผู้ให้ข้อมูลเห็นด้วยในระดับมากที่สุดต่อประเด็นดังกล่าว เมื่อพิจารณาเป็นรายด้าน โดยเรียงลำดับ น้ำหนักคะแนนเฉลี่ยความเห็นของผู้ให้ข้อมูลจากมากไปน้อย พบว่า ด้านการมีส่วนร่วม และด้าน การสื่อสาร อยู่ในระดับมากที่สุด โดยมีค่าน้ำหนักคะแนนเฉลี่ย 4.27 ,4.26 ตามลำดับ รองลงมา คือ ด้านนวัตกรรมและการเรียนรู้ และและด้านการจัดทำแผน อยู่ในระดับมาก มีค่าน้ำหนักคะแนนเฉลี่ย 4.18, 4.15 ตามลำดับ

3.4.3 กลุ่มผู้กำกับดูแลนโยบาย ภาพรวมด้านกลไกการจัดการทรัพยากรป่าไม้ของ องค์กรปกครองส่วนท้องถิ่น พบว่า มีน้ำหนักคะแนนเฉลี่ย 4.28 ต่อข้อคำถาม ด้านกลไกการจัดการ ทรัพยากรป่าไม้ หมายความว่า ผู้ให้ข้อมูลเห็นด้วยในระดับมากที่สุดต่อประเด็นดังกล่าวเมื่อพิจารณา เป็นรายด้าน โดยเรียงลำดับน้ำหนักคะแนนเฉลี่ยความเห็นของผู้ให้ข้อมูลจากมากไปน้อย พบว่า

ด้านการมีส่วนร่วม และด้านการสื่อสาร อยู่ในระดับมากที่สุด โดยมีค่าน้ำหนักคะแนนเฉลี่ย 4.27 ,4.26 ตามลำดับ รองลงมา คือ ด้านนวัตกรรมและการเรียนรู้ และด้านการจัดทำแผน อยู่ในระดับมาก มีค่าน้ำหนักคะแนนเฉลี่ย 4.18, 4.15 ตามลำดับ

3.5 การวิเคราะห์ความสัมพันธ์และสมการถดถอยของการจัดการทรัพยากรป่าไม้ขององค์กรปกครองส่วนท้องถิ่นในพื้นที่ 4 แห่ง ได้แก่ ด้านกลไกและกระบวนการจัดการทรัพยากรป่าไม้ที่เป็นตัวแปรอิสระหรือตัวแปรเหตุ ประกอบไปด้วย 2 ด้าน คือ ปัจจัยด้านกลไกการจัดการทรัพยากรป่าไม้ มี 3 องค์ประกอบ 18 ตัวชี้วัด ได้แก่ ตัวแปรช่องทางการรับฟังความคิดเห็น (10 ตัวชี้วัด) มาตรการทางสังคม (5 ตัวชี้วัด) ผู้นำการเปลี่ยนแปลง (3 ตัวชี้วัด) และปัจจัยด้านกระบวนการจัดการทรัพยากรป่าไม้ มี 3 องค์ประกอบ 13 ตัวชี้วัด ได้แก่ การจัดทำแผนชุมชน (6 ตัวชี้วัด) การสื่อสาร (4 ตัวชี้วัด) นวัตกรรมและการเรียนรู้ (3 ตัวชี้วัด) พบว่า ตัวแปรช่องทางการรับฟังความคิดเห็น มาตรการทางสังคม ผู้นำการเปลี่ยนแปลง การจัดทำแผนชุมชน การสื่อสาร นวัตกรรมและการเรียนรู้ มีความสัมพันธ์ทางบวกอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติกับผลการจัดการทรัพยากรป่าไม้ขององค์กรปกครองส่วนท้องถิ่น ขณะที่ตัวแปรกติกากฎเกณฑ์ และกระบวนการมีส่วนร่วม นั้น ไม่มีความสัมพันธ์ทางสถิติกับผลการจัดการทรัพยากรป่าไม้ แต่อย่างไรก็ตาม โดยผลการวิเคราะห์จากสมการสามารถอธิบายผลการจัดการทรัพยากรป่าไม้ขององค์กรปกครองส่วนท้องถิ่นจากตัวแปรอิสระด้านกลไกและกระบวนการจัดการทรัพยากรป่าไม้ได้ร้อยละ 64.8

4. การประเมินผลการพัฒนาองค์ประกอบและตัวชี้วัดธรรมาภิบาลในการจัดการทรัพยากรป่าไม้สำหรับองค์กรปกครองส่วนท้องถิ่น

จากการพัฒนาองค์ประกอบและตัวชี้วัดธรรมาภิบาลในการจัดการทรัพยากรป่าไม้สำหรับองค์กรปกครองส่วนท้องถิ่นของผู้เชี่ยวชาญผลการประเมินแยกเป็นรายด้าน ดังนี้

4.1 ด้านกลไกการจัดการทรัพยากรป่าไม้พบว่า องค์ประกอบที่มีน้ำหนักคะแนนเฉลี่ยมากที่สุดคือ ผู้นำการเปลี่ยนแปลง (คะแนนเฉลี่ย 4.55) รองลงมาคือ ช่องทางการรับฟังความคิดเห็น เพื่อการจัดการ (คะแนนเฉลี่ย 4.51) และมาตรการและกิจกรรมทางสังคม (คะแนนเฉลี่ย 4.48) ตามลำดับ

4.2 ด้านกระบวนการจัดการทรัพยากรป่าไม้พบว่า องค์ประกอบที่มีน้ำหนักคะแนนเฉลี่ยมากที่สุดคือ มาตรการและกิจกรรมทางสังคม (คะแนนเฉลี่ย 4.59) รองลงมาคือ ช่องทางการรับฟังความคิดเห็นเพื่อการจัดการ (คะแนนเฉลี่ย 4.53) และผู้นำการเปลี่ยนแปลง (คะแนนเฉลี่ย 4.35) ตามลำดับ

อภิปรายผล

ผู้วิจัยได้สรุปสาระสำคัญของผลการศึกษาและนำผลการวิจัยมาอภิปรายผลกับแนวคิด ทฤษฎีและผลงานวิจัยที่เกี่ยวข้อง ดังนี้

1. บริบทของพื้นที่ 4 แห่งที่อยู่ในเขตพื้นที่ขององค์กรปกครองส่วนท้องถิ่นที่ประสบผลสำเร็จด้านการบริหารจัดการทรัพยากรป่าไม้ ผลการวิจัยพบว่า พื้นที่ทั้ง 4 แห่ง เดิมเป็นพื้นที่ป่าและอุดมสมบูรณ์ไปด้วยทรัพยากรป่าไม้ วิถีชีวิตของชุมชนที่ต้องพึ่งพิงป่าในพื้นที่ป่าต้นน้ำด้านปัจจัย 4 และการประกอบอาชีพเกษตรกรรม ต่อมาได้ประสบกับปัญหาการลักลอบตัดไม้ทำลายป่า การทำไร่เลื่อนลอย และการสัมปทานป่าไม้ จนเกิดวิกฤตภัยแล้ง ประชาชนเกิดการแย่งชิงทรัพยากรน้ำและป่าไม้จนนำไปสู่ข้อพิพาท ข้อขัดแย้งหลายประการ ชุมชนจึงได้ร่วมกันหาแนวทางแก้ไข โดยใช้กลวิธีหลายประการ เช่น การจัดทำระเบียบข้อบังคับ การประยุกต์ใช้พิธีกรรมตามความเชื่อทางศาสนา มาใช้การอนุรักษ์ทรัพยากรป่าไม้การจัดการองค์ความรู้เพื่อการพัฒนา เป็นต้น ผลการวิจัยส่วนนี้สอดคล้องกับผลการวิจัยของ นันทมิตร นันทะเสน และคณะ (2548 : 121-126) ได้ทำการศึกษาวิจัยเรื่อง การสร้างความร่วมมือทางสังคมในการอนุรักษ์ทรัพยากรป่าและน้ำในพื้นที่ตำบลไหล่น่าน อำเภอเวียงสา จังหวัดน่าน ผลการศึกษาพบว่า ในอดีตชุมชนตำบลไหล่น่านเป็นชุมชนเกษตรกรรมที่อาศัยทรัพยากรป่า ที่ดิน และน้ำในการดำรงชีวิต แต่จากการประสบปัญหาทรัพยากรป่าไม้ถูกทำลาย ปัญหาการลดลงสัตว์น้ำ ทำให้มีผลกระทบต่อวิถีชีวิตของชุมชน จึงได้เกิดแนวคิดในการอนุรักษ์ทรัพยากรป่าและน้ำ ด้วยวิธีดำเนินการพัฒนาภาคีภาคีการทางสังคม การพัฒนาการบริหารจัดการ การส่งเสริม ป้องกัน และฟื้นฟูทรัพยากรป่าและน้ำ การพัฒนาการสื่อสารสาธารณะและการประชาสัมพันธ์ การพัฒนาจิตวิญญาณหรือจิตสำนึกของคน ในชุมชน การบูรณาการในหลักสูตรท้องถิ่นของ โรงเรียนประถมศึกษา การประยุกต์ใช้ความเชื่อจารีตและภูมิปัญญาท้องถิ่น

ส่วนในด้านปัจจัยและเงื่อนไขในการบริหารจัดการทรัพยากรป่าไม้ พบว่า ในพื้นที่ทั้ง 4 แห่ง มีปัจจัยและเงื่อนไขในการบริหารจัดการทรัพยากรป่าไม้ที่สำคัญหลายประการ อาทิเช่น การได้รับการสนับสนุนจากองค์กรภายในและองค์กรภายนอกพื้นที่ โดยมีองค์กรปกครองส่วนท้องถิ่นเป็นผู้มีบทบาทหลักในการขับเคลื่อนการบริหารจัดการทรัพยากรป่าไม้ ทั้งนี้เนื่องจาก องค์กรปกครองส่วนท้องถิ่น เป็นองค์กรที่มีความใกล้ชิดกับประชาชน และยังเป็นองค์กรที่มีบทบาทในการจัดการป่าไม้ตามอำนาจหน้าที่ตามที่กฎหมายกำหนด ภายใต้กฎหมายจัดตั้ง คือ พระราชบัญญัติสภาตำบลและองค์การบริหารส่วนตำบล พ.ศ. 2537 และบทบัญญัติในรัฐธรรมนูญ พ.ศ. 2540 มาตรา 290 ด้านการส่งเสริมและรักษาคุณภาพสิ่งแวดล้อม อีกด้วย ซึ่งการมีองค์กรปกครองส่วนท้องถิ่นเป็นแกนนำหลักในการขับเคลื่อนงานส่งผลให้การดำเนินการใด ๆ เกี่ยวกับการจัดการ

ทรัพยากรป่าไม้ประสบความสำเร็จอย่างมีประสิทธิภาพยิ่งขึ้น สอดคล้องกับผลการวิจัยของ อุบลวรรณ สุภาแสน (2543 : 96-99) ได้ศึกษาเรื่อง บทบาทขององค์การบริหารส่วนตำบลและ ประชาชนในการจัดการทรัพยากรป่าไม้ในตำบลศรีบัวบาน อำเภอเมือง จังหวัดลำพูน ผลการ วิจัย พบว่า องค์การบริหารส่วนตำบลศรีบัวบานประสบผลสำเร็จในระดับค่อนข้างสูง ในด้านการมี บทบาทในการจัดการป่าตามอำนาจหน้าที่ตามที่กฎหมายกำหนด เนื่องจากมีพระราชบัญญัติสภา ตำบลและองค์การบริหารส่วนตำบล พ.ศ. 2537 ที่สอดคล้องกับบทบัญญัติในรัฐธรรมนูญ พ.ศ. 2540 มาตรา 290 ด้านการส่งเสริมและรักษาคุณภาพสิ่งแวดล้อม รองรับการปฏิบัติงานอีกทั้งยังเป็นองค์กร ที่มีความใกล้ชิดประชาชน และเป็นองค์กรของทางราชการที่เริ่มต้นการจุดประกายในการสร้าง ความร่วมมือจัดการป่าไม้ในระดับตำบลภายใต้ความร่วมมือของประชาชนจนประสบผลสำเร็จใน ระดับที่ดี นอกจากนั้นทั้ง 4 พื้นที่ยังมีปัจจัยในด้านการมีส่วนร่วมของภาคีเครือข่ายต่าง ๆ ประกอบ ไปด้วย ผู้นำชุมชนที่เข้มแข็ง ผู้บริหารองค์กรปกครองส่วนท้องถิ่น สถาบันการศึกษา สถาบันทาง ศาสนา และภาคประชาชน รวมถึงหน่วยงานของรัฐที่เกี่ยวข้องมีการจัดการองค์ความรู้การอนุรักษ์ ป่าไม้อย่างต่อเนื่อง รวมถึงการบูรณาการภารกิจให้สอดคล้องกับแผนพัฒนาตำบลภายใต้ระบบความ เชื่อและการรักษาอัตลักษณ์ทางวัฒนธรรมของพื้นที่ภายใต้การหนุนเสริมขององค์กรปกครองส่วน ท้องถิ่นและองค์กรภายนอกที่เห็นความสำคัญและเข้ามาสนับสนุนตามบทบาทภารกิจขององค์กร นั้น ๆ ผลการวิจัยส่วนนี้สอดคล้องกับผลการวิจัยของ อุดม สอนศรี และคณะ (2548 : 84-93) ได้ ศึกษาเรื่อง การศึกษามูลค่าและปัจจัยที่มีอิทธิพลต่อการเสริมสร้างการอนุรักษ์ป่าชุมชนบ้านร่องกอก อย่างยั่งยืน ตำบลนาบัว อำเภอนครไทย จังหวัดพิษณุโลก ผลการศึกษาวิจัยพบว่า ปัจจัยที่ทำให้การ อนุรักษ์ป่าและความสำเร็จของการจัดการป่าในชุมชนของตำบลนาบัว ประกอบด้วย ปัจจัยหลาย ประการ เช่น มีผู้นำที่มีศักยภาพในการรวมกลุ่มคนในชุมชน ประชาชนมีจิตสำนึกร่วมกันในการ อนุรักษ์ป่า ซึ่งอาจเกิดจากปัจจัยต่าง ๆ คือจิตสำนึกอันเกิดจากประเพณี ความเชื่อ รวมถึงการมีกฎ ข้อบังคับในการใช้ประโยชน์จากทรัพยากรป่าไม้ภายใต้การยอมรับจากกลุ่มและใช้บังคับอย่าง ได้ผล เป็นรูปธรรม และมีการส่งเสริมความรู้กับประชาชนด้านทรัพยากรป่าไม้อย่างมีระบบ ปฏิบัติได้จริง

2. กระบวนการบริหารจัดการทรัพยากรป่าไม้ขององค์กรปกครองส่วนท้องถิ่นที่ประสบ ผลสำเร็จในพื้นที่ภาคเหนือภายใต้หลักธรรมภิบาล พบว่า การบริหารจัดการทรัพยากรป่าไม้ใน 4พื้นที่ มุ่งเน้นการบริหารจัดการในรูปแบบของคณะกรรมการป่าชุมชนที่มีตัวแทนของทุกภาคส่วน เข้ามามีส่วนร่วม มีการสร้างกฎเกณฑ์ กฎ ระเบียบ ข้อบังคับตำบลเพื่อใช้บังคับ โดยอาศัยศักยภาพที่ เข้มแข็งของผู้นำชุมชน มีการจัดตั้งกลุ่มและมีสมาชิกที่มีเป้าหมายเดียวกันอย่างชัดเจนในการพัฒนา ป่าชุมชน มีการประชาสัมพันธ์เพื่อสร้างความเข้าใจและประสานงานความร่วมมือกับภาคีเครือข่าย ต่าง ๆ ทั้งภายในและภายนอกชุมชนให้เกิดการยอมรับ และร่วมให้การสนับสนุนทั้งด้านบุคลากร

ด้านงบประมาณ ด้านวิชาการ และด้านวัสดุอุปกรณ์ผลการวิจัยส่วนนี้สอดคล้องกับผลการวิจัยของ อิศรภาพ มาเรือน (2550 :120) ที่ทำการวิจัยเรื่อง ภูมิปัญญาในการอนุรักษ์ทรัพยากรป่าและน้ำ ตำบลไหล่น่าน อำเภอเวียงสา จังหวัดน่าน ผลการวิจัยพบว่า ตำบลไหล่น่านได้มีการจัดการทรัพยากรป่าและน้ำ ในรูปแบบของคณะกรรมการที่มีชื่อเรียกแตกต่างกันไปในแต่ละชุมชน เช่น คณะกรรมการป่าชุมชน คณะกรรมการวังปลา คณะกรรมการอนุรักษ์พันธุ์สัตว์น้ำ เป็นต้น คณะกรรมการเหล่านี้จะมีบทบาทในการควบคุม กำกับ ดูแล การดำเนินกิจกรรมโดยใช้กฎระเบียบของชุมชนเป็นเครื่องมือสำคัญ นอกจากนี้แต่ละชุมชนยังมีการสร้างเครือข่ายการติดต่อสื่อสารให้เกิดการรับรู้ข้อมูลข่าวสารระหว่างกลุ่ม มีการพบปะ แลกเปลี่ยนประสบการณ์และเรียนรู้ร่วมกัน เพิ่มความหลากหลาย ในการทำกิจกรรม ซึ่งส่งผลต่อการพัฒนาทางสังคม ทำให้กลุ่ม/องค์กรเข้มแข็งขึ้น การบริหารจัดการมีประสิทธิภาพมากขึ้น มีการแสวงหาความรู้ใหม่ๆด้วยการทำงานร่วมกับส่วนราชการ และองค์กรอื่น ๆ ในลักษณะพหุภาคี จนประสบผลสำเร็จ ได้รับความเชื่อถือและการสนับสนุนในด้านต่าง ๆ ซึ่งเป็นการกระตุ้นให้คนในท้องถิ่นเข้ามามีส่วนร่วมมากขึ้น และสอดคล้องกับผลการวิจัยของ สุพรรณิ ไชยอำพร และกาญจนา ทองทั่ว (2549 : 112-115) ที่ทำการศึกษาวิจัยเรื่อง การจัดการป่าด้วยวิถีชุมชน : กรณีศึกษาบ้านเตยงาม ตำบลน้ำสวย อำเภอเชียงใน จังหวัดอุบลราชธานี ผลการศึกษาพบว่า จากสภาพความเสื่อมโทรมของทรัพยากรป่าที่ผลกระทบต่อวิถีชีวิตชุมชน อันเกิดจากสาเหตุหลักคือการดำเนินนโยบายของรัฐที่ผิดพลาด ส่งผลให้สภาพป่าขาดความเหมาะสมมากจนเกินความสามารถที่ป่าจะฟื้นตัวเองได้ตามธรรมชาติ จึงนำไปสู่การบริหารจัดการป่า โดยชุมชนมีส่วนร่วมในการทำงานทุกขั้นตอน เช่น การร่วมประชุม ร่วมร่างกฎระเบียบ ร่วมทำการลาดตะเวน ร่วมกันทำแนวกันไฟร่วมปลูกป่า การสร้างศาลา ร่วมกันบริจาคเงิน สิ่งของ แรงงาน และร่วมรับประโยชน์ในรูปแบบการหาของป่า พร้อมกับการวางแผนขั้นตอนการดำเนินงานที่สอดคล้องกับวิถีชีวิตของชุมชน และสอดคล้องกับผลการวิจัยของ สายยนต์ ศิริรัตน์ และคณะ (2549 : 98-107) ได้ทำการศึกษาวิจัยเรื่องกระบวนการเรียนรู้เพื่อเสริมสร้างศักยภาพเด็กและเยาวชนในการสืบทอดดูแลรักษาป่าชุมชน บ้านห้วยสะพานสามัคคี ผลการวิจัยพบว่า ป่าของชุมชนบ้านห้วยสะพานสามัคคี ประสบกับการบุกรุกโดยนายทุน จนป่าเริ่มเสื่อมโทรม ส่งผลกระทบต่อป่าอันเป็นแหล่งกำเนิดของสายน้ำ เกิดความแห้งแล้ง ก่อให้เกิดความเดือดร้อนในทุกหมู่บ้าน ชุมชนจึงได้ร่วมกันหาแนวทางการแก้ไขปัญหา โดยแกนนำทุกหมู่บ้านรวมตัวกันจัดประชุมและเรียกโรงเรียนที่กินบริเวณป่าไม้ที่ถูกรุก และเป็นที่ดินที่เป็นสาธารณะประโยชน์คืนจากกลุ่มนายทุน และได้จัดตั้งคณะกรรมการป่าชุมชน ประกอบด้วย ผู้นำชุมชน กลุ่มผู้สูงอายุ ตัวแทนกลุ่มแม่บ้านเกษตรกร ตัวแทนกลุ่มสตรีอาสา ข้าราชการครูในชุมชน ประชาชน และกลุ่มเด็กและเยาวชน ขึ้นมาดูแลรักษาป่า ซึ่งส่งผลให้เกิดเป็นพลังชุมชนที่เข้มแข็งในการอนุรักษ์ และการเรียกร้อง

สิทธิอันชอบธรรมกลับคืนมา และได้กลายเป็นชุมชนต้นแบบที่มีผลงานเป็นที่ประจักษ์ต่อสายตาของสาธารณชน

3. การพัฒนาองค์ประกอบและตัวชี้วัดธรรมภิบาลเพื่อการจัดการทรัพยากรป่าไม้ขององค์กรปกครองส่วนท้องถิ่นในพื้นที่ภาคเหนือ

3.1 ด้านกลไกการจัดการทรัพยากรป่าไม้ขององค์กรปกครองส่วนท้องถิ่น เมื่อจำแนกตามพื้นที่ พบว่า องค์กรปกครองส่วนท้องถิ่นทั้ง 4 แห่ง ให้ความสำคัญกับด้านกติกาดูแลและกฎเกณฑ์มากเป็นอันดับแรก โดยค่าคะแนนเฉลี่ยอยู่ในระดับมากถึงมากที่สุด ทั้ง 4 แห่ง สอดคล้องกับผลการจำแนกความคิดเห็นตามลักษณะของกลุ่มผู้ให้ข้อมูล พบว่าทั้ง กลุ่มผู้นำชุมชนและภาคประชาชนในพื้นที่ กลุ่มผู้บริหารและปฏิบัติงานขององค์กรปกครองส่วนท้องถิ่น และกลุ่มผู้กำกับดูแลนโยบาย ต่างให้น้ำหนักกับองค์ประกอบและตัวชี้วัดธรรมภิบาลด้านกติกาดูแลและกฎเกณฑ์อยู่ในระดับมากถึงมากที่สุด เช่นเดียวกัน ทั้งนี้เนื่องจากพื้นที่ทั้ง 4 แห่งต่างก็มีการตราข้อบังคับระดับหมู่บ้านตำบล เพื่อการดูแล รักษาป่าชุมชนของตนเอง ซึ่งถือว่าเป็นนวัตกรรมทางสังคม เช่น ตำบลแม่ทามิระเบียบข้อปฏิบัติการรักษาป่าไม้ที่มีองค์กรชาวบ้านตำบลแม่ทามิระเป็นกลไกควบคุมการใช้ประโยชน์จากทรัพยากรป่าไม้ ตำบลศิลาแลงมีการบังคับใช้กฎระเบียบตำบลศิลาแลงว่าด้วยการรักษาป่าและป้องกันไฟป่านับตั้งแต่ปี พ.ศ. 2532 และแก้ไขเพิ่มเติมปี พ.ศ. 2550 ตำบลหัวเสือ มีระเบียบหมู่บ้านสามขาว่าด้วยการจัดการป่า พ.ศ. 2543 และตำบลนาบัว กฎระเบียบการใช้ป่าของหมู่บ้านน้ำดอนห่มที่ 14 ตำบลนาบัว อำเภอนครไทย จังหวัดพิษณุโลก เป็นต้น โดยการบังคับใช้กฎระเบียบเหล่านี้จะมีการใช้มาตรการทางสังคมควบคู่ด้วย เช่น หากประชาชนหมู่ใดฝ่าฝืนจะไม่จัดสรรงบประมาณสำหรับการจัดการทรัพยากรป่าไม้ให้กับหมู่บ้านนั้น เป็นต้น การบังคับใช้ข้อบังคับตำบลว่าด้วยการบริหารจัดการทรัพยากรป่าไม้เพื่อการใช้ประโยชน์ถือเป็นการวางกรอบแนวทางในการถือปฏิบัติด้านการบริหารจัดการทรัพยากรป่าไม้ และสอดคล้องกับกรอบที่กฎหมายกำหนดตามแนวคิดและหลักการในการกระจายอำนาจให้แก่องค์กรปกครองส่วนท้องถิ่นด้านการจัดการทรัพยากรธรรมชาติ (วิรัช วิรัชนิภาวรรณ. 2541 : 35) ประการต่อมา พบว่า พื้นที่ทั้ง 4 แห่ง ได้ให้ความสำคัญกับด้านผู้นำการเปลี่ยนแปลง โดยเฉพาะการมีคุณธรรม จริยธรรมของคณะกรรมการบริหารจัดการทรัพยากรป่าไม้ และผู้นำชุมชน โดยพบว่า พื้นที่ทั้ง 4 แห่ง ล้วนแต่มีคณะกรรมการบริหารจัดการทรัพยากรป่าไม้ และผู้นำชุมชนที่มีความเสียสละ มุ่งมั่น และให้ความสำคัญกับการรักษาทรัพยากรท้องถิ่น ซึ่งสามารถช่วยลดปัญหาความขัดแย้งในการใช้ประโยชน์จากทรัพยากรป่าไม้ ซึ่งองค์ประกอบของคณะกรรมการสอดแทรกอยู่ในกลไกของช่องทางการรับฟังความคิดเห็นของตัวชี้วัดว่ามาจากตัวแทนทุกภาคส่วน และผ่านการพิจารณาคัดเลือกจากชุมชน ด้านกลไกของผู้นำการเปลี่ยนแปลง ดังนั้น กลไกการจัดการทรัพยากรป่าไม้ขององค์กรปกครองส่วนท้องถิ่นจึงมีระบบ

การส่งเสริมคุณธรรม จริยธรรม เพียงพอแล้ว ตามแนวคิดการกระจายอำนาจให้แก่องค์กรปกครองส่วนท้องถิ่น (สำนักงานคณะกรรมการข้าราชการพลเรือน. 2545 : 156) โดยให้มีการเลือกตั้งตัวแทนของชุมชนในทุกระดับ และการเปิดโอกาสให้ประชาชนได้มีส่วนร่วมในการคัดเลือกผู้ปกครองและผู้บริหารขององค์กรปกครองส่วนท้องถิ่นให้มีความตระหนักในสิทธิหน้าที่ความสำนึกในความรับผิดชอบต่อชุมชนและใส่ใจต่อปัญหาทรัพยากรป่าไม้ซึ่งเป็นปัญหาสาธารณสุขระดับชุมชนและระดับประเทศ เพื่อตอบสนองความต้องการของประชาชนได้อย่างมีประสิทธิภาพและประสิทธิผล (สำนักงานคณะกรรมการข้าราชการพลเรือน. 2545 : 6)

3.2 ด้านกระบวนการจัดการทรัพยากรป่าไม้ขององค์กรปกครองส่วนท้องถิ่น พบว่าพื้นที่ทั้ง 4 แห่ง ได้ให้ความสำคัญกับด้านการมีส่วนร่วม และด้านการสื่อสาร อยู่ในระดับมากที่สุด โดยมีค่าน้ำหนักคะแนนเฉลี่ย 4.27 ,4.26 ตามลำดับ ซึ่งการมีส่วนร่วมนั้นจะเป็นไปตามหลักของการมีส่วนร่วม ตั้งแต่ การร่วมคิด ร่วมวางแผน ร่วมปฏิบัติ ร่วมประเมินผล และร่วมรับผลประโยชน์ โดยการดำเนินการใด ๆ ขององค์กรปกครองส่วนท้องถิ่นเกี่ยวกับการจัดการทรัพยากรป่าไม้ จะมีการเปิดเวทีประชาคมเพื่อรับฟัง แลกเปลี่ยนความคิดเห็นหรือข้อเสนอแนะของประชาชน และมีการจัดทำประชาพิจารณ์เกี่ยวกับการบริหารจัดการทรัพยากรป่าไม้ก่อนที่จะมีผลบังคับใช้ ตลอดจนการเปิดโอกาสให้ประชาชน กลุ่ม หรือองค์กร เข้าร่วมสังเกตการณ์การประชุมสภาท้องถิ่นด้วย นอกจากนี้ องค์กรปกครองส่วนท้องถิ่นยังให้การสนับสนุนการจัดตั้งกลุ่มและสนับสนุนงบประมาณและทรัพยากรให้แก่กองทุนป่าชุมชน และมีกลุ่มอาชีพหนุนเสริมการดำเนินงานของกองทุนป่าชุมชน ส่งเสริมกลุ่มเด็กและเยาวชนให้เข้ามามีส่วนร่วม ตลอดจนสนับสนุนการนำเอาภูมิปัญญาท้องถิ่นมาประยุกต์ใช้ในการอนุรักษ์ป่าด้วย เช่น พิธีกรรมบวชป่า เป็นต้น ซึ่งการส่งเสริมการมีส่วนร่วมและการสื่อสารสาธารณะในการจัดการป่าไม้ได้เป็นส่วนสำคัญที่ทำให้พื้นที่ป่าขององค์กรปกครองส่วนท้องถิ่นทั้ง 4 แห่งมีความอุดมสมบูรณ์มาจนถึงปัจจุบัน สอดคล้องกับผลการวิจัยของ สุพรรณิ ไชยอำพร และกาญจน ทองทั่ว (2549 : 112-115) ทำการศึกษาวิจัยเรื่อง การจัดการป่าด้วยวิถีชุมชน : กรณีศึกษาบ้านเตยงาม ตำบลน้ำสวย อำเภอเมืองใน จังหวัดอุบลราชธานี ผลการศึกษาพบว่า แนวทางการแก้ไขปัญหาสภาพความเสื่อมโทรมของทรัพยากรป่าไม้ได้ผลดี คือ ต้องทำให้เกิดการรวมตัวกันของชุมชนในการจัดการป่า โดยสนับสนุนให้ชาวบ้านมีส่วนร่วมในการทำงานทุกขั้นตอน เช่น การร่วมประชุม ร่วมร่างกฎระเบียบ ร่วมทำการลาดตะเวน ร่วมกันทำแนวกันไฟร่วมปลูกป่า การสร้างศาลา ร่วมกันบริจาคเงิน สิ่งของ แรงงาน และร่วมรับประโยชน์ในรูปการหาของป่า พร้อมกับการวางแผนขั้นตอนการดำเนินงาน ในการดูแลรักษาป่าไม้ที่สอดคล้องกับวิถีชีวิตของชุมชน เช่น พิธีเซ่นไหว้ปู่ตา พิธีกรรมในการตัดไม้ และสอดคล้องกับผลการวิจัยของ นันทมิตร นันทะเสน และคณะ (2548 : 121-126) ได้ทำการศึกษาวิจัยเรื่อง

การสร้างความร่วมมือทางสังคมในการอนุรักษ์ทรัพยากรป่าและน้ำในพื้นที่ตำบลไหล่น่าน อำเภอเวียงสา จังหวัดน่าน ผลการศึกษาพบว่า พื้นที่ตำบลไหล่น่าน ได้มุ่งเน้นการใช้กระบวนการมีส่วนร่วม การพัฒนาการสื่อสารสาธารณะและการประชาสัมพันธ์ ซึ่ง ประกอบด้วย การจัดทำแผน แลกเปลี่ยนเรียนรู้ การสร้างแกนนำ การสร้างนโยบายสาธารณะ การยกย่องเชิดชูผู้ทำความดี การเชื่อมโยงความสัมพันธ์ของชุมชนกับชุมชนหรือองค์กรอื่น ๆ ทั้งภาครัฐและเอกชน มาเป็นปัจจัยหลักในการอนุรักษ์ทรัพยากรป่าและน้ำจนประสบผลสำเร็จ

ข้อค้นพบของการวิจัยเกี่ยวกับการบริหารจัดการทรัพยากรป่าไม้ขององค์กรปกครองส่วนท้องถิ่นที่ประสบผลสำเร็จในพื้นที่ 4 แห่ง พบว่า องค์กรปกครองส่วนท้องถิ่นในพื้นที่ 4 แห่ง ได้ใช้แนวคิดธรรมาภิบาลตามระเบียบสำนักนายกรัฐมนตรี ว่าด้วยการสร้างระบบบริหารกิจการบ้านเมืองและสังคมที่ดี พ.ศ. 2542 ประกอบด้วยปัจจัยพื้นฐาน 6 ประการ ได้แก่หลักนิติธรรม หลักคุณธรรม หลักความโปร่งใส หลักความมีส่วนร่วม หลักความรับผิดชอบ และหลักความคุ้มค่า มาใช้ในการบริหารจัดการทรัพยากรป่าไม้ในพื้นที่ของตนเองจนประสบผลสำเร็จ และองค์ประกอบและตัวชี้วัดธรรมาภิบาลเพื่อการบริหารจัดการทรัพยากรป่าไม้ขององค์กรปกครองส่วนท้องถิ่นที่ได้จากการวิจัย ซึ่งเป็นข้อสรุปจากองค์กรปกครองส่วนท้องถิ่นที่ประสบผลสำเร็จในการจัดการทรัพยากรป่าไม้จะเป็นตัวชี้วัดเป็นเครื่องมือที่ชี้ให้เห็นถึงการบริหารจัดการทรัพยากรป่าไม้ที่ชัดเจนเป็นรูปธรรม และสามารถนำไปประยุกต์ใช้กับองค์กรปกครองส่วนท้องถิ่นที่มีการบริหารจัดการทรัพยากรป่าไม้ประเภทอื่นๆ ที่มีลักษณะคล้ายคลึงกันได้

ข้อเสนอแนะ

ผู้วิจัยมีข้อเสนอแนะต่อหน่วยงานภาครัฐ องค์กรปกครองส่วนท้องถิ่นและผู้ที่เกี่ยวข้องในการจัดการทรัพยากรป่าไม้ขององค์กรปกครองส่วนท้องถิ่น ดังนี้

ข้อเสนอแนะเชิงนโยบาย

1. ภาครัฐและองค์กรปกครองส่วนท้องถิ่น ควรมีนโยบายสนับสนุนให้มีการตรากฎหมายป่าชุมชนเพื่อรับรองสิทธิชุมชนและจัดทำกรอบทางกฎหมายที่ชัดเจนในด้านการบริหารจัดการทรัพยากรป่าไม้ของชุมชนที่ครอบคลุมมิติต่าง ๆ ที่เกี่ยวข้อง เช่น การจัดการทรัพยากรป่าไม้ชุมชน การเรียนรู้และนวัตกรรมท้องถิ่น การส่งเสริมวัฒนธรรม สวัสดิการชุมชน การสื่อสารและการใช้เทคโนโลยีเพื่อการพัฒนาประเทศและชุมชนที่สอดคล้องกับนโยบายหลักของประเทศ

2. ภาครัฐและองค์กรปกครองส่วนท้องถิ่น ควรกำหนดนโยบายให้มีคณะกรรมการป่าชุมชนระดับจังหวัด ระดับภูมิภาค และระดับชาติ เชื่อมโยงเป็นเครือข่าย เพื่อวางนโยบายหลักเกณฑ์ในด้านการบริหารจัดการทรัพยากรป่าไม้ชุมชน โดยเหตุที่ป่าชุมชนมีความสำคัญและมีความจำเป็น

ต่อความเป็นอยู่ของชุมชนหลากหลายมิติ เช่น ด้านการใช้ประโยชน์จากทรัพยากรป่าไม้เพื่อ การดำรงชีพหรือเป็นแหล่งปัจจัยสี่ ด้านเศรษฐกิจเป็นแหล่งงานและรายได้ ด้านส่งเสริมวัฒนธรรม และการสืบทอดภูมิปัญญาท้องถิ่น และเป็นแหล่งเรียนรู้และนวัตกรรมการชุมชน และเพื่อป้องกันการบุกรุกทำลายป่าต้นน้ำมิให้เสื่อมสภาพและระบบนิเวศ

ข้อเสนอแนะในการนำผลการวิจัยไปใช้

1. การพัฒนาองค์ประกอบและตัวชี้วัดธรรมาภิบาลเพื่อการจัดการทรัพยากรป่าไม้ของ องค์กรปกครองส่วนท้องถิ่นในพื้นที่ภาคเหนือ ประเภทป่าต้นน้ำ มุ่งหมายให้้องค์กรปกครองส่วน ท้องถิ่นนำผลการวิจัยไปใช้เป็นเครื่องชี้บอกถึงผลการดำเนินงานด้านการบริหารจัดการทรัพยากร ป่าไม้ ว่ามีการบริหารจัดการที่ดีหรือไม่ เพียงใด ดังนั้นจึงควรให้หน่วยงานที่เกี่ยวข้องร่วมกับผู้มี ส่วนได้ส่วนเสียเป็นผู้ร่วมติดตามและประเมินผลเพื่อให้เกิดการนำผลการประเมินไปปรับใช้ใ นการกำหนดนโยบายและกิจกรรมด้านการบริหารจัดการทรัพยากรป่าไม้ในชุมชน

2. ในการนำผลการวิจัยไปใช้เพื่อประเมินผลการจัดการทรัพยากรป่าไม้ขององค์กร ปกครองส่วนท้องถิ่นในพื้นที่อื่นและมีใช้ประเภทป่าต้นน้ำ ควรพิจารณาองค์ประกอบและตัวชี้วัด เป็นเสมือนเครื่องกำกับการบริหารจัดการทรัพยากรป่าไม้ของชุมชนเพื่อให้เกิดการเปลี่ยนไปในทาง ที่ดีและเกิดประโยชน์ในแง่ของการพัฒนาในระดับที่กว้าง

ข้อเสนอแนะการวิจัยครั้งต่อไป

1. ควรมีการวิจัยเพื่อการพัฒนาพัฒนาองค์ประกอบและตัวชี้วัดธรรมาภิบาลเพื่อการจัดการ ทรัพยากรป่าไม้ขององค์กรปกครองส่วนท้องถิ่นประเภทอื่น นอกเหนือจากป่าต้นน้ำ อาทิ ป่าอนุรักษ์ ป่าชายเลน เพื่อให้้องค์กรปกครองส่วนท้องถิ่นที่มีพื้นที่ป่าประเภทดังกล่าวนำไปใช้เป็น เครื่องชี้บอกถึงผลการดำเนินงานด้านการบริหารจัดการทรัพยากรป่าไม้ในรูปแบบที่เหมาะสมกับ ชุมชนต่อไป

2. ควรมีการวิจัยการพัฒนาองค์ประกอบและตัวชี้วัดธรรมาภิบาลเพื่อการจัดการทรัพยากร ป่าไม้ขององค์กรปกครองส่วนท้องถิ่น ในพื้นที่อื่นๆแต่เป็นประเภทป่าต้นน้ำ เพื่อเป็นการทดสอบซ้ำ ว่าสามารถนำไปใช้แล้วเกิดการบริหารจัดการที่ดีหรือมีปัจจัยการบริหารและเงื่อนไขการจัดการ อย่างไร เพื่อนำแนวทางการวิจัยการพัฒนาองค์ประกอบและตัวชี้วัดธรรมาภิบาลเพื่อการจัดการ ทรัพยากรป่าไม้ขององค์กรปกครองส่วนท้องถิ่นในพื้นที่อื่น ๆ หรือประเภทอื่น ๆ ต่อไป